

T.C.

TARIM VE ORMAN BAKANLIğI

BİTKİSEL ÜRETİM GENEL MÜDÜRLÜğÜ

MEYVE ve ASMA TÜRLERİ DENEME YERİ KONTROLÜ TEKNİK TALİMATI

Ankara-2023

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

GİRİŞ	1
1. DENEME KOŞULLARI.....	1
1.1. Deneme Yeri, İklim Özellikleri ve Süre	1
1.2. Materyal	1
2. DENEMENİN KURULMASI	2
2.1. Dikim Şekli	2
2.2. Dikim Mesafesi	2
2.3. Anaç	2
3. KÜLTÜREL İŞLEMLER.....	3
4. DENEMENİN YÜRÜTÜLMESİ.....	4
EK.1 UPOV PROTOKOLLERİNE GÖRE FYD TESTİ BİTKİ SAYILARI	5
FORM.1 MEYVE VE ASMA FYD DENEMELERİ FENOLOJİ GÖZLEMLERİ ...	8

MEYVE VE ASMA TÜRLERİ DENEME YERİ KONTROLÜ TEKNİK TALİMATI

GİRİŞ

Farklılık Yeknesaklık ve Durulmuşluk (FYD) Denemeleri 31.10.2006 tarih ve 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu uyarınca çıkarılan; 13 Ocak 2008 tarihinde yayımlanan “Bitki Çeşitlerinin Kayıt Altına Alınması Yönetmeliği” esaslarına göre Tarım ve Orman Bakanlığı’na tescil talebiyle başvurulması düşünülen aday çeşitlerin sağlaması gereken asgari deneme koşullarını kapsar.

Tescil denemesine başvurulması düşünülen aday çeşitlerin deneme yeri kontrolü için örneği, Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkez Müdürlüğü’nün internet sayfasında yer alan dilekçe ve ekindeki belgelerle Ekim ayı başvuruları için 01 Eylül tarihine kadar, Şubat ayı başvuruları için 01 Ocak tarihine kadar müracaatta bulunulmalıdır. Aksi halde başvurular kabul edilmeyecektir.

1. DENEME KOŞULLARI

1.1. Deneme Yeri, İklim Özellikleri ve Süre

FYD Testleri, çeşidin ilgili karakterlerinin tezahürlerinin gözlemlenebilmesi ve incelemenin gerektiği şekilde yapılabilmesi için uygun iklim ve yetiştirme şartları altında yürütülmelidir. Bu nedenle denemeler başvuru alan türe uygun olan bölgelerde kurulmalıdır.

FYD Testlerinin yürütüleceği denemeler başvuru sahibinin kendi arazisinde ve kendi sorumluluğunda kurulmalıdır. Çiftçi koşullarında kurulan denemeler, uygulama aşamasında karşılaşılan sorunlar nedeniyle kabul edilmeyecektir.

Test süresi en az iki (2) ayrı ürün yılıdır. Özellikle bitkilerin her iki yetiştirme döneminde de yeterli ve sağlıklı meyve vermesi gerekir. Tek bir yetiştirme süresi ilk tomurcuk patlaması ile başlar (generatif ve/veya vejetatif), çiçeklenme ve meyve hasadı ile devam eder ve yeni sezonun dormant döneminde tomurcuklarının şişmesi ile sona erer. Bu nedenle tescil başvuruları, türe bağlı olarak uygun başvuru döneminde yapılır. Tomurcuklar patlamadan önce tescil başvuru dosyasının kabul edilmiş olması gerekir.

1.2. Materyal

Aday çeşitlerle, Teknik Soru Anketinde bu çeşitlere benzer olduğu belirtilen ve ülkemizde tescilli olan çeşitler deneme materyalini oluşturur. Denemelerde aday çeşidi test etmek için gerekli bitki materyalinin miktarı, UPOV (The International Union for the Protection of New Varieties of Plants) kurallarına göre belirlenir ve bu talimat ekinde ilan edilir. UPOV herhangi bir değişiklik yaptığında bu talimat ekinde yer alan miktarlarda güncellenir.

Denemeler yalnızca, ilan edilen sayıda başvuru sahibi tarafından etiketlenmiş ve numaralandırılmış bitkiler üzerinde yürütülür. Belirlenen bitkilerden herhangi biri denemeden çıkarılarak, başka bir bitki denemeye dahil edilemez ya da deneme alanı bütünüyle değiştirilemez.

Denemede yer alan bitkiler vejetatif yöntemle çoğaltılmış, gözle görülür şekilde sağlıklı olmalı, güçlülük ve dirilik niteliğinden yoksun olmamasının yanı sıra her hangi bir bitki zararlısından veya hastalığından etkilenmiş olmamalıdır. Denemede yer alan bitkiler, mümkün olan türlerde vejetatif olarak çoğaltılmış (çelik, aşı gözü, vb.) olmalı bu şekilde çoğaltılmayan türler için doku kültürü (in vitro) çoğaltım yönteminden faydalanılmalıdır.

Deneme materyali tohumla çoğaltılmış olan durumlarda (çilek gibi) ilgili türün UPOV dokümanlarında belirtildiği şekilde işlem yapılır.

Denemedeki bitkiler çeşidin karakterlerinin ifadesini etkileyecek her hangi bir işleme tabi tutulmuş olmamalıdır. Eğer böyle bir işlem yapılmışsa, söz konusu işlemin bütün detayları Teknik Soru Anketinde belirtilmelidir.

Deneme de yer alan bitkiler meyve veren çeşitler için en az bir kez meyve vermiş olmalıdır. Anaç başvurularında dikimden sonra şekil budaması yapılmış ve bir yaprak yılını tamamlamış bitkiler denemede yer almalıdır.

2. DENEMENİN KURULMASI:

2.1. Dikim şekli:

Aday çeşide ait bitkiler, aynı parsel içinde dikim şekli tek sıra olacak şekilde olmalıdır. Aday çeşit için doldurulacak olan Teknik Soru Anketinde benzer çeşit belirtilmiş ise, benzer çeşitten en az bir (1) adet bitki, aday çeşitle aynı parsel içinde yan yana olacak şekilde eş zamanlı olarak dikimi yapılmış olmalıdır.

Doğal ya da yapay mutasyon sonucu elde edilen çeşitler için yapılan başvurularda, deneme alanında mutlaka mutasyona uğrayan ya da uğratılan ana çeşitten de bir (1) adet sağlıklı bitki denemede yer almalıdır.

2.2. Dikim mesafesi:

Aday çeşide ve benzer çeşide ait bitkiler, türlere göre optimum dikim mesafesinde olmalıdır. Bitkiler arasındaki mesafenin az olması bitki gelişme şekli, bitki gelişme kuvveti gibi morfolojik karakterlere etki ettiğinden her tür için önerilen mesafelerin sağlanması önemlidir. Bitkiler arasında ara tarım yapılmamalıdır.

2.3. Anaç:

Bitkiler mümkün olan türler ve durumlar için kendi kökleri üzerine dikimleri yapılmalı, anaç kullanıldığında ise en çok tercih edilen ve yaygın olarak kullanılan vejetatif anaçlar içinden tercih yapılmalıdır. Teknik Soru Anketinde, kullanılan anacın adı mutlaka belirtilmelidir. Denemede tüm bitkiler aynı anaç üzerine aşılanmış olmalıdır. Zorunlu durumlarda tohum anaçları kullanıldığında anacın çeşide etkisinden dolayı yaşanabilecek ve yeknesaklığı olumsuz etkileyecek durumlar başvuru sahibinin sorumluluğundadır.

3. KÜLTÜREL İŞLEMLER

Uygun yetiştirme şartlarının sağlanması için gerekli kültürel işlemlerin yapılması başvuru sahibinin sorumluluğundadır.

İyi dal oluşumunu sağlamak için budama sadece dikim yılında kışın yapılmalıdır. Takip eden yıllarda, FYD testleri devam ettiği sürece bitkinin genel büyüme şekli, taç gelişimi, dallanma vb. özelliklere etki edebilecek düzeyde bir budama yapılmamalı, damızlık olarak kullanılmamalıdır.

Tescile kabul edilmiş olan deneme alanındaki bitkiler üzerinde, tescil denemesi süresince başka bir deneme/proje yürütülmemelidir.

Hastalık ve zararlı görüldüğünde uygun ilaçlama yapılır. İlaçlama tarihi ile bitkinin hangi yetişme döneminde ve hangi zararlıya karşı ilaçlama yapıldığı belirtilir.

Denemede mutlaka yabancı ot temizliği yapılmalıdır.

İklim ve toprak koşullarına göre deneme süresince ihtiyaç dahilinde sulama ve gübreleme yapılabilir.

Kültürel işlemlerin yerine getirilmemesinden ve bakımsızlıktan dolayı tescil denemesinin sağlıklı yürütülememesi neticesinde tescil denemesi sonlandırılır.

4. DENEMENİN YÜRÜTÜLMESİ:

FYD Testleri UPOV Test Kılavuzlarına göre yürütülmektedir. FYD gözlem tablolarında yer alan her bir karakterin değerlendirilmesi için en uygun gelişme (fenoloji) evrelerinin takip edilmesi önemlidir. Bu nedenle Form 1’de yer alan fenoloji takvimi doldurulmalı ve imzalanarak tescil dosyasına eklenmelidir. Gözlem alınacak yıllarda da gözlem zamanları resmi yazı ile mutlaka bildirilmelidir. FYD Testinin ilk yılı gözlem zamanlarının bildirilmemesi durumunda deneme 3. yıla uzatılacak, ikinci yıl tekrar bildirilmemesi durumunda da tescil denemesi sonlandırılacaktır.

Yeknesaklığın değerlendirilmesi için, UPOV’a uygun olarak belirlenen bitki sayıları ile kurulan ve bitki sayısı on (10)’dan az olan denemelerde hiç bir tip dışına izin verilmez. Bitki sayısı on (10) olan denemelerde izin verilen tip dışı sayısı bir (1)’dir.

UPOV’da olmayan ve meyve grubunda “Kayıt Altına Alınacak Tür Listesi”ne eklenmesi kararlaştırılan türler için Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkez Müdürlüğü (TTSM) tarafından UPOV kurallarına uygun olarak Çeşit Özellik Belgeleri hazırlanır. Sonradan eklenecek türler için yakın türlere ait deneme koşulları geçerli olacaktır.

EK 1. UPOV PROTOKOLLERİNE GÖRE FYD TESTİ BİTKİ SAYILARI

Tür adı	Latince Adı	FYD ağaç sayısı (2 yıl için)
Kayısı	<i>Prunus armeniaca</i> L.	Melezleme ile elde edilen çeşitlerde: 3 bitki Mutasyon ile elde edilen çeşitlerde: 9 bitki
Kiraz	<i>Prunus avium</i> L.	5 bitki
Yeşil erik	<i>Prunus cerasifera</i> Ehrh.	5 bitki
Vişne	<i>Prunus cerasus</i> L.	5 bitki
Avrupa eriği	<i>Prunus domestica</i> L.	5 bitki
Japon eriği	<i>Prunus salicina</i> Lindl.	5 bitki
Şeftali	<i>Prunus persica</i> L.	3 bitki
Nektarin	<i>Prunus nectarina</i> L.	3 bitki
Karayemiş	<i>Prunus laurocerasus</i> L.	5 bitki
Hünnap	<i>Zizyphus jujuba</i> Mill. Sn. <i>Zizyphus vulgaris</i> Lam	5 bitki
Prunus Anacı	<i>Prunus</i> L.	Vejetatif çoğaltılanlarda: 5 bitki Tohumla çoğaltılanlarda: 40 bitki
Kızılcık	<i>Cornus mas</i> L.	5 bitki
İğde	<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.	5 bitki
Findık	<i>Corylus avellana</i> L.	5 bitki
Antepfıstığı	<i>Pistacia vera</i> L.	5 bitki
Antepfıstığı Anacı	<i>Pistacia</i> L.	5 bitki
Antepfıstığı Tozlayıcı	<i>Pistacia</i> L.	5 bitki
Badem	<i>Prunus amygdalus</i> Batsch.	5 bitki
Üzüm	<i>Vitis vinifera</i> L.	Anaca aşıllı çeşitlerde: 5 bitki Kendi kökleri üzerinde ise: 10 bitki
Amerikan Asma Anacı	<i>Vitis spp.</i>	10 bitki
Aronia	<i>Aronia melanocarpa</i> (Michx.) <i>elliott</i>	5 bitki
Kurt üzümü (Goji Berry)	<i>Lycium barbarum</i>	5 bitki
Beyaz dut	<i>Morus alba</i> L.	5 bitki
Kara dut	<i>Morus nigra</i> L.	5 bitki
Mor dut	<i>Morus rubra</i> L.	5 bitki

Tür adı	Latince Adı	FYD ağaç sayısı (2 yıl için)
Siyah frenk üzümü	<i>Ribes nigrum</i> L.	5 bitki
Kırmızı frenk üzümü	<i>Ribes rubrum</i> L.	5 bitki
Böğürtlen	<i>Rubus fruticosus</i> L.	5 bitki
Ahududu	<i>Rubus ideaus</i> L.	10 bitki
Mavi yemiş	<i>Vaccinium angustifolium</i> Aiton; <i>V. corymbosum</i> L.; <i>V. formosum</i> Andrews; <i>V. myrtilloides</i> Michx.; <i>V. myrtillus</i> L.; <i>V. virgatum</i> Aiton;	5 bitki
Erkek İncir (İlek)	<i>Ficus carica caprificus</i> L.	5 bitki
İncir	<i>Ficus carica</i> L.	5 bitki
Çilek	<i>Fragaria x ananassa</i> Duch.	Vejetatif çoğaltılanlarda her yıl için 20'şer adet genç bitki Tohumdan çoğaltılanlarda her yıl için 40'ar adet genç bitki
Nar	<i>Punica granatum</i> L.	5 bitki
Kivi	<i>Actinidia deliciosa</i> Ferg	8 bitki
Tangelo	<i>C. reticulata</i> Blanco x <i>C. paradisi</i> Macf.	10 bitki
Pikan cevizi	<i>Carya illinoensis</i> C. Koch	5 bitki
Keçiboynuzu	<i>Ceratonia siliqua</i> L.	5 bitki
Kestane	<i>Cestanea sativa</i> Mill.	6 bitki
Turunç	<i>Citrus aurantium</i> L.	10 bitki
Şadok	<i>Citrus grandis</i> (L.) osb (syn. <i>Citrus maxima</i>)	10 bitki
Limon	<i>Citrus lemon</i> (L) Burm.	10 bitki
Altıntop (greyfurt)	<i>Citrus paradisi</i> Macf.	10 bitki
Kleopatra mandarini	<i>Citrus reshni</i> Tan.	10 bitki
Mandarin	<i>Citrus reticulata</i> Blanco	10 bitki
Portakal	<i>Citrus sinensis</i> (L) Osb.	10 bitki
Alıç	<i>Crataegus oxyacantha</i> L.	5 bitki
Ayva	<i>Cydonia oblonge</i> Mill.	5 bitki
Trabzon hurması	<i>Diospyros kaki</i> L.	5 bitki

Tür adı	Latince Adı	FYD ağaç sayısı (2 yıl için)
Yenidünya	<i>Eriobotrya japonica</i> (Thumb.)	Melezleme ile elde edilen çeşitlerde; 6 bitki, Mutasyon ile elde edilen çeşitlerde; 10 bitki
Ceviz	<i>Juglans regia</i> L.	6 bitki
Elma	<i>Malus communis</i> L.	Melezleme ile elde edilen çeşitlerde; 5 bitki, Mutasyon ile elde edilen çeşitlerde; 10 bitki
Muşmula	<i>Maspilus germanica</i> L.	5 bitki
Zeytin	<i>Olea europaea</i> L.	5 bitki
Sitremon	<i>P.trifoliata</i> Raf. x <i>C. limon</i> L. Burm.	10 bitki
Sitrumelo	<i>P.trifoliata</i> Raf. x <i>C. paradisi</i> Macf.	10 bitki
Sitranjlar	<i>P.trifoliata</i> Raf. x <i>Cinensis</i> Osb.	10 bitki
Avokado	<i>Persea americana</i> Mill.	8 bitki
Üç yapraklı	<i>Poncirus trifoliata</i> Raf.	10 bitki
Japon Armudu	(<i>Pyrus pyrifolia</i> (Burm.f.) Nakai var. <i>culta</i> (Mak.) Nakai)	10 bitki
Armut	<i>Pyrus communis</i> L.	Melezleme ile elde edilen çeşitlerde; 5 bitki, Mutasyon ile elde edilen çeşitlerde; 10 bitki
Çay	<i>Camellia sinensis</i> (L.) Kuntze	20 bitki
Laym	<i>Citrus aurantifolia</i> Lime	10 bitki
Ağaç Kavunu	<i>Citrus medica</i> L.	10 bitki
Kamkat	<i>Fortunella</i> Swingle	5 bitki
Kuşburnu	<i>Rosa canina</i> L.	6 bitki
Muz	<i>Musa acuminata</i> Colla; <i>Musa x paradisiaca</i> L.	20 bitki
Papaya	<i>Carica papaya</i> L.	5 bitki
Longan	<i>Dimocarpus longan</i>	5 bitki
Pitaya (Ejder)	<i>Hylocereus undatus</i> (Haw.) Britton & Rose	10 bitki
Lichi	<i>Litchi chinensis</i> Sonn.	5 bitki
Mango	<i>Mangifera indica</i> L.	5 bitki
Dikenli İncir	<i>Opuntia ficus indica</i> (L.) Mill.	5 bitki
Pasiflora (Çarkıfelek)	<i>Passiflora edulis</i> Sims	5 bitki
Guava	<i>Psidium guajava</i> L.	6 bitki
Ananas	<i>Ananas comosus</i> (L.) Merr.	10 bitki

**MEYVE VE ASMA FYD DENEMELERİ FENOLOJİ
GÖZLEMLERİ**

Deneme Yeri :
Gözlem Yılı :

Çeşitler	Vejetatif gözlerin patlama tarihi	Çiçeklenmeye başlama tarihi (%5)	*Tam çiçeklenme tarihi (%50)	Meyve olgunlaşmaya başlama tarihi (%5)	Meyve olgunlaşma tarihi (%50)
Aday çeşit					
Benzer çeşit/çeşitler					
Bölgede bilinen en erkenci çeşit					
Bölgede bilinen en geçici çeşit					

*Monoik bitki yapısına sahip türlerde; Dişi çiçeklenme zamanı, dişi çiçeklerin %5-10'unun stigmalarının tam geliştiği; Erkek çiçeklenmenin başlama zamanı: erkek çiçeklerin %5-10'unun polen yaymaya başladığı zamandır. Her iki tarih de tabloda verilmelidir.

Çeşit Sahibi Kurum/Kuruluş

Proje Sorumlusu Adı soyadı

Tarih

İmza